

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
Криворізький державний педагогічний університет  
Кафедра педагогіки і психології

*ПРОБЛЕМИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ  
ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ  
РЕФОРМУВАННЯ ШКОЛИ*

Збірник наукових та науково-методичних праць  
кафедри педагогіки і психології  
Криворізького державного педагогічного університету

**Випуск 1**

Кривий Ріг  
2002

## БІБЛОГРАФІЯ

1. Вопросы психологии учебной деятельности младших школьников / Под ред. Д.Б.Эльконина и В.В.Давыдова. - М.: Изд-во АПН РСФСР, 1962. - 285 с.
2. В ы г о т с к и й Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте - М.: Просвещение, 1991.- 93 с.
3. И г н а т ь е в Е. И. Психология изобразительной деятельности детей. - М.: АПН РСФСР, 1959. - 190 с.
4. К и р е н к о В.И. Психология способностей к изобразительной деятельности. - М.: Изд-во АПН РСФСР, 1959. - 304 с.
5. П о л у я н о в Ю.А. Дети рисуют. - М.: Педагогика, 1988. - 173 с.

### ЕСТЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРНОГО АНСАМБЛЮ (ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ З УЧНЯМИ МОЛОДШИХ КЛАСІВ)

**І. Д. Андрущенко**

Як відомо з народної мудрості, якщо твої плани розраховані на рік - сій жито, якщо на десятиріччя - сади дерева, якщо твої плани розраховані на віки - виховуй дітей. Отже, виховання потрібно починати з самого раннього віку. В. О. Сухомлинський писав, що дитяча душа в однаковій мірі чутлива і до рідного слова, і до краси природи, і до музичної мелодії. Почуття музичної мелодії відкриває перед дитиною власну красу - маленька дитина усвідомлює свою гідність.

Одним із головних завдань вчителя початкових класів є виховання у дітей потреби в красивому, яка визначає духовне життя дитини, її взаємовідношення в колективі, стверджує її моральну красу. Істотного значення при цьому набувають естетичні почуття.

Умови формування естетичних почуттів школярів

відображають такий зміст і побудову роботи на уроці, які пов'язані із зростаючою активністю і самостійністю в процесі педагогічного впливу, що дедалі зменшується. До основних умов формування естетичних почуттів в процесі діяльності учнів належать:

- поетапність формування своєї художньо-естетичної діяльності;
- актуалізація процесів самопізнання, самовиховання і самооцінка;
- діалогічність процесів педагогічної взаємодії вчителя і учнів;
- варіативність форм організації навчально-виховного процесу;
- активізація художньо-естетичного досвіду учнів.

Поетапність формування почуттів учнів у різних видах діяльності передбачає розгляд їх як складного, багаторівневого утворення. На кожному з рівнів відбувається взаємодія компонентів діяльності від пізнавального до діяльного і від афективного до творчого. Тому робота над формуванням почуттів відбувається на трьох етапах.

Перший етап передбачає активізацію художньо-естетичних вражень, елементів художньо-естетичних знань у свідомості школярів. Другий етап спрямований на формування художньо-естетичного досвіду учнів. Третій - втілює творчий підхід до процесу педагогічного спілкування з учнями.

Художньо-естетичні почуття виявляються на різних рівнях: свідомості, саморегуляції, поведінки. Орієнтуючись на виховання творчого ставлення учнів до своєї діяльності і творчої активності, можна запропонувати систему роботи, спрямовану на реалізацію як традиційних, так і розроблених педагогами-новаторами методів і прийомів формування естетичних почуттів учнів, що і утворюють відповідну цілісну систему. Основними етапами реалізації цілісної системи є:

- емоційно-перцептивний, здійснення якого характеризується наявністю у дітей і виявом елементарних емоційних реакцій, переживань;
- вербальний, наявність якого виражається в інформованості

вихованців і сформованості в них понятійного апарату;

- кореляційний, який характеризується виявом у дітей оцінного ставлення до художніх творів, формуванням суджень в процесі визначення їх значимості;

- конструктивний, який забезпечує формування у дітей виконавських навичок і умінь, а також сприяє розвитку діяльного ставлення до навколишнього;

- творчий - покликаний забезпечити вияв у вихованців ініціативи, самодіяльності, самостійності і творчості у вирішенні завдань.

Формування естетичних почуттів відбувається багатьма засобами, але найважливішим фактором естетичного впливу на особистість є мистецтво.

"Мистецтво - це своєрідний "резонатор", що підсилює все прекрасне", - писав К.Д.Ушинський і далі „Почуття прекрасного - це основа людської культури. Без нього, без цього почуття, немає генія, немає таланту, немає розуму. Хто не полюбив пісні з дитинства, хто бачить в драмі тільки театральну п'єсу, а в романі - казку, яка потрібна для заняття від нудьги, - той не людина..."

Одним з найголовніших завдань початкової школи на сучасному етапі повинно стати формування духовно багатой людини, повернення її в оточення істинно народного мистецтва, виховання гуманістичного спілкування. Тому звернення до народних джерел музики, її народним формам музикування є важливою передумовою для виховання здорових музичних смаків молоді, для практичного впровадження найбільш природних форм її музичного самовираження. Однією з таких форм масового музикування може стати фольклорний ансамбль.

Найпоширенішою формою ансамблевої гри в Україні є „троїста музика". Це пояснюється тим, що музикантів, які грають разом, найчастіше три. Найбільш поширений склад цього ансамблю, який зберігся до наших днів: скрипка, цимбали, басоля або скрипка, цимбали і бубон. Тут також можуть використовуватись сопілка, флейта, кларнет, тромбон. Для троїстої музики характерне своєрідне звучання: національний колорит, багатство мелізмів і тембрових барв, оригінальні прийоми гри і

звуковидобування. Ансамбль "троїста музика" - це зерно, в якому закладена основа оркестру українських народних інструментів.

Гра на народних музичних інструментах - це живий, творчий, динамічний процес, де школярі без примушення вивчають елементи нотної грамоти, розвивають слух, уяву, музичну пам'ять, художні смаки, творчі здібності, знайомляться з будовою та історією виникнення народних інструментів, народної пісні, танцю, а також формують навички гри на музичних інструментах.

Народний інструментарій України - багатий і різноманітний. В даний час він складає три основні групи: ударні, духові та струнні.

Значення ансамблевої гри у формуванні виконавської майстерності учнів в умовах загальноосвітньої школи не викликає сумніву. Ансамбль обов'язково передбачає художню злагодженість і спільність естетичних намірів його учасників.

Музичне мистецтво не тільки формує здатність насолоджуватись благозвучними співзвуччями, красою форми, а й впливає на появу естетичних ідеалів, ідейних переконань.

Найважливішими духовними функціями музики є пізнавальна, виховна і естетична функції. Впливаючи на почуття людини, а через них і на увесь її психічний стан, на її світогляд музика є тією виховною силою, яка впливає на людину в таких аспектах: ідейному, естетичному та етичному. Тому для вчителя - керівника фольклорного ансамблю найважливішим і найвідповідальнішим повинна стати проблема, що пов'язана із складанням навчально-концертного музичного репертуару.

При доборі репертуару необхідно враховувати наступне:

- ідейну і художньо-естетичну спрямованість;
- можливості його художньо-технічного виконання у даному ансамблі;
- цікавість того чи іншого твору для учасників і самого керівника. Кожен музичний твір повинен сприяти:
  - удосконаленню технічної майстерності і художнього смаку учасників, закріпленню і розвитку навичок ансамблевої гри;
  - розвитку їх естетичного смаку, розумінню музики,



збагаченню духовного світу і моральної культури;

- розвитку інтересу до народної інструментальної, вокальної і танцювальної музики;

- розширенню концертної практики, забезпеченню участі фольклорного ансамблю у загально - політичній і культурно - масовій роботі.

Слід зазначити, що теорія і практика використання фольклорних ансамблів невпинно вдосконалюється і збагачується, а гра на народних музичних інструментах у комплексі з іншими виховними засобами становлять собою основу початкового етапу формування гармонійно розвиненої особистості.

Істинні цінності, закладені в душах школярів, згодом створять сприятливі умови для розвитку національної культури і моралі. У зв'язку з цим, проблема естетичного виховання школярів засобами створення фольклорних ансамблів набуває особливої актуальності і своєчасності, потребує обґрунтування теоретичних положень, розробки методики відродження народної культури, конкретної реалізації в діяльності педагогів.

## **РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ**

**В. Є. Андріанов**

Виховання молодого покоління здоровим, фізично розвиненим, життєрадісним, готовим до праці і захисту нашої Батьківщини - це найважливіше завдання фізичної культури як шкільного предмету. Адже без фізичного здоров'я не буде і інтенсивної розумової діяльності людини.

Серед різноманітних засобів фізичного виховання широко використовуються ігри. Граючись, діти засвоюють життєво необхідні рухові навички і уміння, розвивають сміливість, волю, кмітливість, вміння спілкуватися, поважати суперника. Тому виключна роль ігор у вихованні фізичних якостей та становленні й